

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет педагогічної освіти
Кафедра дошкільної і спеціальної освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Ковшар О.В.
«___» _____ 2024 р.

Реєстраційний № _____
«___» _____ 2024 р.

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СПОЖИВАННЯ
В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ
КОНСТРУЮВАННЯ ЗА ТЕХНОЛОГІЄЮ ART DUMP.
УКЛАДАННЯ ЗБІРКИ ЗАВДАНЬ З КОНСТРУЮВАННЯ

Кваліфікаційна робота студентки
групи ЗДОм-23
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальності
012 Дошкільна освіта
Медведської Яни Іванівни

Керівник кандидат педагогічних наук,
доцент Кулінка Ю.С.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ КУЛЬТУРИ СПОЖИВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	6
1.1. Проблема формування культури споживання особистості у психолого-педагогічній літературі.....	6
1.2. Особливості конструювання дітей старшого дошкільного віку за технологією Art Dump.....	14
1.3. Розвиток навичок культури споживання при конструюванні за технологією Art Dump	21
Висновки до розділу 1.....	27
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СПОЖИВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ КОНСТРУЮВАННЯ ЗА ТЕХНОЛОГІЄЮ ART DUMP....	29
2.1. Система роботи з формування культури споживання у дітей старшого дошкільного віку засобом конструювання за технологією Art Dump.....	29
2.2. Методика формування культури споживання у дітей старшого дошкільного віку засобом конструювання за технологією Art Dump.....	37
Висновки до розділу 2.....	51
ВИСНОВКИ.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	54

ВСТУП

Актуальність дослідження. Обраний Україною шлях до європейської інтеграції, зорієнтований на зміну якості життя кожного громадянина країни, зумовлює необхідність виховання у зростаючого покоління раціонального економічного мислення й економічної поведінки. У зв'язку з цим актуальності набуває проблема формування культури споживання на всіх етапах освіти, у дошкільному віці – зокрема, оскільки саме в цей період закладаються основи тих знань і вмінь, які в майбутньому визначатимуть якість життя суспільства.

Старші дошкільники вже здатні засвоїти елементарні економічні поняття та категорії, тому формування в них соціально значущих цінностей, знань, норм і зразків поведінки, правильного поєднання в споживанні матеріального і духовного, має стати цілеспрямованим і систематичним педагогічним процесом у закладі дошкільної освіти.

У нормативних документах освітньої сфери, таких як Закони України «Про освіту» [12], «Про дошкільну освіту» [11] та «Базовий компонент дошкільної освіти» [2], акцентується увага на тому, що головною метою сучасної дошкільної освіти є формування всебічно розвиненої, компетентної особистості, здатної ефективно діяти в умовах постійних змін довкілля. Одним із ключових завдань виховання та розвитку дітей дошкільного віку є оволодіння навичками практичної діяльності, основами культури споживання та забезпечення безпеки праці.

З огляду на реформування освітньої галузі й актуалізацію проблем економічного виховання, педагогічна теорія та практика спрямовують свої зусилля на пошук і впровадження ефективних освітніх технологій. Сучасні наукові дослідження охоплюють такі аспекти: вивчення економічних понять побутово-господарської діяльності (О. Низковська, М. Ібрагімова, Н. Кривошея); формування нового типу економічного мислення (І. Прокопенко, А. Іванова); розвиток ощадливості у контексті екологічного виховання (Н. Корнеєва); оптимізацію форм і методів навчання дошкільників

(А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Грама, Г. Григоренко, В. Москаленко). Окрему увагу приділено формуванню економічної грамотності дітей дошкільного віку та підготовці педагогів до роботи у сфері економічного виховання (Р. Жадан, Н. Грама, Г. Григоренко, А. Сазонова).

Питання формування споживчих знань у дітей дошкільного віку розглядалося крізь призму економічного виховання (С. Іванчук, О. Кудрявцева, Л. Лохвицька, А. Шнайдер та ін.) та крізь призму освіти сталого розвитку (Н. Гавриш, О. Пометун, О. Саприкіна та ін.), проте для педагогічної практики такі питання залишаються відкритими. Тому обрана тема «Формування культури споживання в дітей старшого дошкільного віку засобом конструювання за технологією Art Dump. Укладання збірки завдань з конструювання» є актуальною.

Мета дослідження – розробка та обґрунтування методики формування культури споживання в дітей старшого дошкільного віку засобом конструювання за технологією Art Dump.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну літературу з питань формування культури споживання у дітей дошкільного віку .
2. Розкрити особливості конструювання дітей старшого дошкільного віку за технологією Art Dump.
3. Схарактеризувати особливості розвитку навичок культури споживання при конструюванні за технологією Art Dump.
4. Обґрунтувати методику формування культури споживання у дітей старшого дошкільного віку засобом конструювання за технологією Art Dump.

Об'єкт дослідження – процес формування основ культури споживання у дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження – формування культури споживання у дітей старшого дошкільного віку засобом конструювання за технологією Art Dump.

У дослідженні використано наступні **методи дослідження**: теоретичні – аналіз психологічної, педагогічної та методичної літератури, нормативної

документації; емпіричні – спостереження за освітнім процесом, вивчення передового педагогічного досвіду, анкетування, бесіди.

Практична значущість роботи полягає у створенні й упровадженні педагогічних підходів, що сприяють ефективній формі культури споживання у дітей старшого дошкільного віку засобом конструювання за технологією Art Dump. Результати роботи можуть бути використані у роботі вихователів закладів дошкільної освіти для організації занять з конструювання за технологією Art Dump, спрямованих на розвиток екологічної свідомості, ощадливого ставлення до ресурсів та практичного використання вторинних матеріалів.

Апробація. Матеріали дослідження апробувалися на Всеукраїнській науково–практичній конференції «Теоретико-методичні засади наступності в освітньому процесі дошкільної та початкової освіти», яка проходила в онлайн форматі на базі Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, 12 листопада 2024 року. Доповідь «Технологія Art Dump як інструмент для формування культури споживання у дітей старшого дошкільного віку».

Структура роботи: Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить сторінки, основний текст викладено на сторінках. Робота містить таблиць, рисунок, додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ КУЛЬТУРИ СПОЖИВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Проблема формування культури споживання особистості у психолого-педагогічній літературі

Культура споживання є невід'ємною складовою розвиненого суспільства, заснованого на високих економічних стандартах. Це питання вимагає окремого дослідження для визначення ефективного змісту, методів і прийомів формування культури споживання у дітей дошкільного віку. Основним чинником її розвитку виступає соціальне середовище.

Споживча поведінка членів цієї групи визначається як модель для дослідження, що може як стимулювати позитивні прояви, так і спричинити негативні тенденції. Саме тому своєчасна увага дорослих та їх позитивний приклад мають важливе значення для виховання у дітей ціннісного ставлення до речей, розвитку раціональної споживчої поведінки та формування культури грамотного ставлення до предметів споживання.

Для обґрунтування проблеми культури споживання особистості слід проаналізувати такі поняття як «культура» та «споживання».

У філософському енциклопедичному словнику термін «культура» (від лат. *cultura* – обробка, виховання, освіта, розвиток, шанування) потрактовано як специфічний спосіб організації та розвитку людської діяльності й уявлень, відображений у продуктах матеріальної та духовної праці, у системі соціальних норм, інституцій, духовних цінностей, а також у ставленні людей до природи, суспільства і самих себе. Культура характеризує особливості свідомості, сфери поведінки та діяльності людей у різних суспільних життях, таких як «культура праці», «екологічна культура», «політична культура» [35, с. 78].

Німецький лінгвіст І. Нідерман зазначає, що термін «культура» як самостійна лексична одиниця з'явилася лише у XVIII столітті. До цього часу він використовувався ефективно у словосполученнях, виконуючи функцію опису певних процесів. Слово «культура» походить від латинського *cultura* (обробіток, виховання, освіта, розвиток, шанування), яке, у свій час, пов'язане з латинським *кольором* (зрошувати, обробляти землю, займатися землеробством). Первинно *cultus* означав землеробську працю, тобто діяльність, спрямовану на зміну довкілля під впливом людини, на протидію природним змінам [29, с. 63].

З XVI століття термін «культура» застосовується щодо відносин між людьми та їх творчою діяльністю та носить узагальнене значення для позначення всього, що створене людьми.

Культура є не лише художньо-творчим процесом (мистецтвом), але й охоплює звички, цінності, погляди та норми, що панують у суспільстві. Це особливий спосіб організації й розвитку людської діяльності, який проявляється в продуктах матеріальної та духовної праці, а також у системі відносин між людьми та природою, суспільством і самою собою.

Соціальне призначення культури розкривається через низку визначень, які відображають її багатогранний характер. Культура може розглядатися як:

- надбіологічний спосіб адаптації людини до змінюваного природного середовища;
- форми та способи комунікації між людьми;
- соціальна пам'ять, яка зберігає досвід людства;
- механізм нормативного програмування поведінки в суспільстві;
- характеристика типу або стадії розвитку суспільства;
- єдність дій, відносин та інституцій, що забезпечують стабільність соціуму [16].

У сучасному розумінні культури, особливо в контексті соціальної історії, вона постає як система життєвих орієнтацій людини, що формує духовну, ціннісну та комунікативну організацію суспільства. Ця система впливає на

норми поведінки, мислення та почуття різних соціальних груп і націй (В. Бокань [4], О. Гаврюшенко [16]).

Культура також може бути представлена як сукупність знаків, що об'єднані в системи. Ці знаки включають природні (що виникли стихійно) та штучні (свідомо створені для досягнення певних цілей, наприклад, математичні формули або дорожні знаки). Завдяки цій знаковій системі накопичується, зберігається та передається соціальна інформація від людини до людини, від покоління до покоління. Однак культура як система знаків набуває сенсу лише за умов існування людей, які здатні ці знаки створювати, розуміти та використовувати.

У філософському розумінні культура відображає творчий потенціал людини, її здатність змінювати природу, суспільство та себе самого, надаючи створеним продуктам загальнолюдського значення.

У роботах сучасних вітчизняних науковців () аналізується феномен культури саме в межах наукового напрямку, відомого під назвою діяльнісного підходу. Так, Л. Губерський розглядає культуру як певний вимір і особливу форму життєдіяльності людського суспільства, що виникає з історичною забезпеченістю як особлива інфраструктура в побудові всього людського світу, перш ніж її принципи і закони починають використовуватися членами суспільства [8]. Тому генетичні корені культури сягають фундаментальних основ суспільно-людського ладу життя, а її властивості об'єктивним, природним складом залишаються в суспільній організації раніше, ніж залишаються свідомими точками опори, правилами й нормами поведінки і творчості членів суспільства. Інакше кажучи, культурна форма як така є сутнісною визначеністю людини, способом людського буття, який реалізується в різногранності культурного розвитку індивідів та людських спільнот.

Зрозуміти сутність культури можна лише через призму діяльності людини, суспільства, народів, що населяють нашу планету. Культура не існує поза людиною. Виникнення її обумовлено тим, що людина постійно шукає сенс свого життя та діяльності. Разом із цим, не існує ні суспільства, ні

соціальної групи, ні людини без культури чи поза нею. У культурі розкривається духовний світ людини, її сутність, тобто здатності, потреби, світогляд, знання, вміння, соціальні почуття, національний характер тощо. Будь-яка людина в процесі свого життя володіє т культурою, яка була створена її попередниками [25]. Разом із тим вона робить свій внесок у культуру суспільства, оскільки результати її трудової діяльності мають культурне значення. За створеними в ту чи іншу епоху цінно можна зробити висновки про рівень культури певної епохи.

Таким чином, культура – це багатогранне поняття, яке позначає певний рівень історичного розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини. Вона втілюється у формах організації життя, діяльності людей та цінностях, які вони створюють.

З ХХ століття дослідження споживання як окремого соціального феномена набуло особливої актуальності для всіх суспільних наук.

У соціології споживання розглядається як соціальний та соціально-психологічний феномен, що виступає сферою соціалізації особистості, формування соціальних норм, цінностей і культури. Ця сфера концентрує в собі взаємодію між людьми, що і привертає увагу науковців – соціологів, філософів, педагогів.

Розробка теорії споживання бере початок у роботах ключових мислителів суспільствознавства ХІХ-ХХ століття. Класики соціології, такі як П. Бурдьє, М. Вебер, Т. Веблен, Г. Зіммель та ін., заклали теоретичні засади аналізу процесів у сфері споживання, характерних для періоду ХVІІІ-ХІХ століть, розкривши основні поняття, пов'язані з цим явищем.

Різноманітні аспекти споживання та споживчої поведінки детально висвітлено в дослідженнях сучасних українських науковців, зокрема С. Петрущенков [30], Р. Ханік-Посполітак [28], О. Щерби [39] та ін. У їхніх роботах проаналізовано мотиваційні теорії особистості в процесі споживання, піднято питання про неадаптованість західної культури до українських реалій, а також акцентовано увагу на важливості вивчення регіональних відмінностей

споживачів. Розглянуто особливості символіки та гендерного аспекту в національних культурних продуктах. Споживання трактується як сфера широкого символічного обміну, до якого залучені всі члени суспільства.

Феномен «споживання» об'єднує ключові положення теорії споживання, виступаючи фундаментом для організації та розвитку суспільства, а також визначення взаємозв'язку між людьми [28, с. 23]. У суспільстві споживання тісно переплітається з культурою. Згідно з думкою деяких авторів, сучасні ринки містять «моралізацію ринку», що виявляється у зростанні уваги виробників і споживачів до чинників, які виходять за межі вигоди. Це підтверджують дані С. Кооса, який зазначає, що за останнє десятиліття в Європі суттєво зросли продажі органічних і чесно вироблених товарів, а також почастишали випадки бойкотування певних продуктів, що виробляються. Це вказує на підвищення інтересу до культури споживання [19, с. 76].

Серед науковців, які досліджували культуру споживання, варто виокремити О. Аматыєву [1], Р. Жадан [10], С. Іванчук [13], Ю. Калугіна [17], С. Коос [19], Л. Лохвицька [27] та ін. С. Вегера та ін., зокрема, залежно від змісту матеріальних і духовних потреб, визначила три типи культурного споживання: гедоністичний, аскетичний, розсудливий [28, с. 13].

Культуру споживання також класифікують за різними критеріями: суб'єктом: індивідуальна, групова, суспільна; етапами поведінки: культура прийняття рішень, купівельна культура, культура використання та утилізації залишків; соціальними спільнотами: міська та сільська; віковими категоріями: дитяча, підліткова, молодіжна, доросла; статевими відмінностями: чоловіча та жіноча; соціальним статусом: елітарна та масова [29].

Розглядаючи культуру споживання науковці розглядають її в межах економічного виховання особистості.

Економічне виховання як педагогічна категорія має багатогранне тлумачення в наукових дослідженнях.

Т. Боршуляк зазначає, що економічне виховання є організованою педагогічною діяльністю, побудованою на основі спеціально розробленої

системи роботи, призначеної для формування економічної свідомості у дітей [5, с. 6].

І. Ярита трактує економічне виховання як процес перетворення уявлень дітей на переконання і норми поведінки. Цей процес забезпечує розвиток у дітей цікавого ставлення до економічних знань і вмінь, до праці та її результатів [40, с. 104].

С. Іванчук та Н. Бонзарєва початок економічного виховання визначають як формування економічного мислення, ділових якостей, громадської активності та підприємницьких навичок. На думку дослідниць економічне виховання для дітей старшого дошкільного віку включає розвиток моральних засад економічного життя, таких як чесність, надійність, повага до партнера та споживача [14, с. 33].

Таким чином, економічне виховання охоплює процес формування свідомості, цінностей і практичних навичок, які є основою для майбутньої економічної грамотності та соціальної адаптації дитини.

Економічна культура та економічне виховання є ключовими аспектами формування особистості в сучасному суспільстві [29]. У різних наукових підходах ці поняття розглядаються з акцентом на морально-етичні, поведінкові та соціально-економічні аспекти.

Так, А. Сазонова визначає економічне виховання як процес формування економічної культури дітей, що включає реалізацію моральних норм і навичок економічної поведінки. Науковиця трактує економічну культуру як сукупність знань, навичок, норм і цінностей, найважливіших для виконання суспільно значущих економічних ролей [33, с. 43].

Ю. Кулагіна підкреслює взаємодію економічної свідомості та мислення в економічній культурі. Вона розглядає економічну культуру як механізм, що регулює участь індивідів і груп в економічній діяльності та забезпечує рівень їх самореалізації в різних типах економічної поведінки [24, с. 114].

О. Аматьєва та С. Іванчук асоціюють економічну культуру з культурою споживання. Вони здійснюють її як прагнення до раціонального й

об'єктивного використання суспільного продукту для задоволення матеріальних і духовних потреб [1, с. 8].

О. Костюкова пропонує комплексне визначення економічної культури, розглядаючи її як сукупність матеріально-духовних досягнень суспільства. Дослідниця акцентує увагу на таких властивостях індивіда, як підприємливість, економічність, обачність і здатність оперативно реагувати на зміни в середовищі [20, с. 124].

Ці підходи відображають багатомірність економічної культури, її роль у формуванні індивідуальної та суспільної економічної поведінки, а також у вихованні соціально відповідальних і свідомих громадян. Таким чином, важливим у формуванні культури споживання особистості є залучення її до раннього економічного виховання та споживчої освіти.

У структурі культури споживання науковці виділяють такі компоненти:

1. Цінність, що визначає значущість товарів або послуг для окремої людини та суспільства в цілому. Цінність відображає розуміння корисності та необхідності продукту і послуги.

2. Норми – представляють стандарти поведінки у сфері споживання. Ці норми випускають рамки допустимих дій і формують культуру споживання.

3. Ідеали, що виступають орієнтирами споживчих бажань і пошуків. Ідеально формують виявлення про бажані товари, послуги або способи їх використання.

4. Зразки – це рекомендовані моделі поведінки або якісні характеристики товарів, які служать прикладом для наслідування. Зразки можуть бути досяжними, але водночас не завжди доступними для всіх.

5. Мова, а саме її невербальні форми, які використовують для демонстрації належності до певної соціальної групи. Наприклад, брендовий одяг або певний стиль поведінки.

6. Санкції – відображають реакцію суспільства на дотримання або порушення норм споживання. Вони можуть бути як позитивними (схвалення, захоплення), так і негативними (осуд, насмішки, знущання).

О. Левчук у структурі культури споживання виділяє компоненти, а саме:

- *емоційно-ціннісний компонент* пов'язаний зі ставленням дитини до цінностей матеріальної культури, що формується в процесі взаємодії з предметами та явищами, а також через досвід використання ними. Цей компонент відображає емоційне запалення та значущість, яку дитина дає предметам і діям, пов'язаним із культурою споживання.

- *когнітивний компонент* охоплює знання дитини у сфері культури споживання. це включає усвідомлення функцій, властивостей, цінності предметів та розуміння їх значущості в різних життєвих ситуаціях. Цей компонент забезпечує інформаційну основу для формування культури споживання.

- *мотиваційно-діяльнісний компонент* пов'язаний із усвідомленими діями, через який дитина реалізує набуті знання і досвід культури споживання. важливим є не лише виконання певних дій, а й бажання дотримуватися правил культурного споживання та досліджувати їх навіть у нових складних або особливостях [26, с. 54].

Відповідно з дослідженнями О. Левчук [26], саме діяльнісний компонент є ключовим у формуванні структурно-змістових характеристик культури споживання. Учений наголошує на значимість конструкторської діяльності дітей старшого дошкільного віку із використанням покидькового матеріалу (вторинної сировини). Цей підхід сприяє усвідомленій і творчій діяльності дитини, що є основою її соціального досвіду. В результаті саме свідомо діяльність стає стрижневим у розвитку культури споживання у дітей старшого дошкільного віку.

Ці компоненти внутрішньої структури і механізми формування культури споживання, що впливають на соціалізацію індивіда у сфері економічної поведінки.

1.2. Особливості конструювання дітей старшого дошкільного віку за технологією Art Dump

Конструювання є важливою складовою діяльності дітей старшого дошкільного віку, сприяє розвитку їхнього творчого потенціалу, уяви, дрібної моторики, а також формує базові навички моделювання та проектування. У цьому віці діти активно досліджують навколишній світ, прагнуть експериментувати з кращими матеріалами та способами їх використання, що робить процес конструювання важливим для їх самовираження.

Особливості конструювання повинні не лише відповідати віковим характеристикам дітей, але й бути забезпечені певними педагогічними умовами, в яких організована діяльність. Урахування індивідуальних можливостей, інтересів і потреб дітей дозволяє зробити цей процес ефективним, а використання сучасних технологій, таких як Art Dump, забезпечує екологічність та стимулює свідоме ставлення до культури споживання.

Термін «конструювання» походить від латинського слова *construere*, що означає створення моделі, побудову, впорядкування окремих елементів [35]. У педагогіці конструювання розглядається як важливий інструмент інтелектуального розвитку дітей та сприяє розв'язанню практичних завдань, формуванню творчих навичок і забезпеченню всебічного розвитку особистості.

Відповідно до думки В. Горбатих, конструювання є одним із ключових видів діяльності дошкільників та дозволяє дитині всебічно розвиватися, володіти універсальними вміннями і навичками, необхідними для майбутньої навчальної чи трудової діяльності. Це продуктивна діяльність, що спрямована на створення конкретного продукту, що відображає ідеї, творчість і старання дитини [7].

Дитяче конструювання охоплює створення різноманітних моделей із будівельного матеріалу, деталей конструкторів, а також виробів із паперу,

картону, природних чи покладових матеріалів. У цьому процесі виділено два основних типи конструювання:

1. *Технічне конструювання* – орієнтується на відтворення реальних об'єктів або створення фантазійних моделей із використанням асоціацій.

2. *Художнє конструювання* – спрямоване на створення естетично привабливих виробів, що відображають уявлення дітей про гармонію та красу.

Таким чином, конструювання є не лише способом розвитку творчої здібності, але й ефективним засобом соціалізації та формування практичних навичок, ще й для гармонійного розвитку старших дошкільників.

На основі проведеного аналізу науково-педагогічних джерел можна зробити висновок, що поняття «конструювання» розглядається вченими через різні аспекти, кожен із яких висвітлює важливість цього процесу.

С. Нечай трактує конструювання як процес створення проєктів із деталей будівельного матеріалу, виготовлення іграшок та виробів із паперу, картону, дерева й інших матеріалів. За своїм характером цей вид діяльності подібний до образотворчої творчості та гри. Зазначає, що перші конструкції діти створюють у процесі предметної діяльності, використовуючи кубики, пірамідки та інші прості матеріали [36].

В інших підходах конструювання розглядається як інструмент інтелектуального розвитку дітей. На практиці цей вид діяльності виконує також відповідну функцію, допомагаючи розв'язувати практичні завдання та формувати основи естетичного виховання [6].

В. Горбатих акцентує увагу на тому, що конструювання є одним із ключових видів діяльності дошкільного віку. Підкреслює, що завдяки керуванню процесом конструкторської діяльності діти всебічно розвиваються, володіють універсальними вміннями та навичками, які сприяють успіху в подальшій трудовій і навчальній діяльності [6; 7].

Н. Котелянець наголошує, що «важливу роль в організації конструкторської діяльності відіграє попередній досвід дитини: уявлення про

модель, отримані попередньо навички, знання, уміння оперувати елементами конструкції, рівень розвитку психомоторики, мислення тощо» [22, с. 70].

Таким чином, конструювання є багатограним процесом, що забезпечує творчість, гру, розумову та практичну діяльність, слугуючи в першу чергу засобом гармонійного розвитку дитини старшого дошкільного віку.

Основними загальними показниками творчого конструювання як процесу діяльності та його продукту Н. Котелянець виділяє:

1. *Створення «образів» (конструкцій)* – оцінюється кількість, варіативність, новизна, оригінальність, виразність створених конструкцій, а також ступінь віддаленості результату від вихідних даних. Важливою є здатність наділяти одні й ті ж «образи» максимальною владою, що розвивається про гнучкість мислення та креативність дитини.

2. *Уміння будувати різні образи на одній основі* – здатність створювати нові конструкції та об'єкти, що виходять з одного базового матеріалу або ідеї, розвиваючи таким чином уявлення і простір мислення.

3. *Уміння бачити ціле раніше частини* – розуміння, як складові частини можуть бути об'єднані в єдину конструкцію, що є рядком етапу у розвитку системного мислення у дітей.

4. *Інтелектуальна активність і захопленість дітей пошуковою діяльністю* – ступінь емоційної інклюзії та зацікавленості дитини в процесі створення конструкції. Це показник мотивації та бажання досліджувати нові можливості, що також є місцем для розвитку креативності [22, с. 70–71].

Формування творчого конструювання будуються на трьох взаємопов'язаних складових:

1. Розвиток самостійного дитячого експериментування з новим матеріалом – діти повинні мати можливість досліджувати різні матеріали, знаходити нові способи їх використання та створювати власні моделі.

2. Розвиток образного мислення і уяви – здатність дітей виявляти, моделювати та візуалізувати образи, які вони хочуть створити, що сприяє розвитку їхнього творчого потенціалу.

3. Формування загальних способів діяльності – вміння використовувати набутий досвід та знання для вирішення нових завдань, створення нових конструкцій, розвиток навичок планування та процесу організації.

Таким чином, творчість у конструюванні є багатограним процесом, який компенсує практичні, інтелектуальні та емоційні аспекти розвитку дитини, формуючи її здатність до творчого мислення та вирішення комплексних завдань.

Конструкторська діяльність дітей дошкільного віку є етапом розвитку їхніх когнітивних, творчих та практичних навичок. Під час конструювання, використовуючи матеріали, діти не лише розвивають уяву, але й вчаться працювати з об'єктами, створюючи нові форми та структури. процес дозволяє дітям сформувати перші уявлення про цей матеріальний світ, а також розвивати в них практичні навички, необхідні для вирішення конкретних завдань. І, хоча традиційно в дитячому конструюванні використовується стандартні матеріали, такі як кубики, пірамідки, картон чи дерево, існують і сучасні підходи до творчої діяльності, де використовуються нетрадиційні елементи чи матеріали.

Із таких новаторських підходів є технологія Art Dump, що дозволяє дітям дошкільного віку працювати з відходами, повторно використовуючи різноманітні матеріали, які зазвичай сприймаються як непотрібні. Це не лише сприяє розвитку творчих здібностей дітей, але й виховує в них відповідне ставлення до навколишнього середовища, тобто формує споживчу культуру. Використання матеріалів, що в іншому випадку є непотрібними, дає можливість створювати не лише унікальні вироби, а й навчати дітей важливості переробки та раціонального використання ресурсів.

Таким чином, перехід від традиційного конструювання до роботи за технологією Art Dump є природним етапом розвитку.

Термін «Art Dump», що в перекладі з англійської означає «художня купа сміття», є відображенням нової філософії в сучасному мистецтві та дизайні, спрямованої на перетворення відходів і старих речей на нові корисні об'єкти. Цей творчий процес став популярним наприкінці ХХ століття та

продовжується й сьогодні, сприяє формуванню креативності, екологічної свідомості і прагненню до відновлення та повторного використання матеріалів.

Завдяки технології Art Dump старі та непотрібні речі набувають нового життя. Це може бути перебудовою звичних предметів або їх перетворення в мистецтво, що не лише зменшує кількість відходів, але й дає можливість створювати унікальні декоративні об'єкти або функціональні вироби. Art Dump дозволяє людям знайти нове застосування для старих матеріалів, не лише зменшуючи негативний вплив на навколишнє середовище, але й надаючи можливість самовираження через творчість.

Технологія Art Dump має кілька течій, кожна з яких містить унікальні риси в процесі створення нових об'єктів із старих матеріалів. Виділяють наступні течії технології Art Dump:

1. *Екологічний арт* – напрямок, який фокусується на використанні природних і знайдених матеріалів для створення нових мистецьких об'єктів, таких як скульптури або інсталяції, що підкреслюють важливість збереження природи та екологічної свідомості.

2. *Рециклінг-дизайн* – практика, при якій старі речі або їх частини використовуються для створення нових функціональних виробів, таких як меблі, одяг або побутові предмети. Цей напрямок заохочує повторне використання матеріалів і зменшення кількості відходів.

3. *Стрит-арт та інсталяції* – художники вуличного мистецтва потребують змісту та відходів для створення великих об'єктів або інсталяцій у громадських місцях, які викликають емоційний відгук у глядачів та підвищують обізнаність про проблему викликання навколишнього середовища.

4. *Мода та аксесуари* – в цьому напрямку дизайнери використовують старі тканини, пластикові вироби, метал та інші матеріали для створення модних колекцій та аксесуарів, які сприяють розвитку екологічної свідомості у світовій моді.

Кожна з цих течій технології Art Dump сприяє не тільки збереженню ресурсів та боротьбі зі сміттям, але й відкриває нові можливості для формування культури споживання, сприйняття споживання та побудови нової культури стосунків з речами.

Конструювання за технологією Art Dump – продуктивний вид діяльності. Основна його мета – це отримання певного продукту. Конструювання з покидькового матеріалу створює сприятливі умови для фізичного розвитку, удосконалює рухи, стимулює дії різних органів, що зміцнює нервову систему. Велике значення має конструювання для розумового та сенсорного розвитку дітей.

При виконанні робіт за технологією Art Dump роботи, як у жодній іншій діяльності поєднуються розумові та вольові зусилля. Виконуючи різні маніпуляції з непридатним матеріалом, діти пізнають різні властивості матеріалів. Розглядаючи та досліджуючи матеріали, діти виділяють їх ознаки та застосовують ці знання під час виготовлення виробів. Робота з покидьковим матеріалом пов'язана з розширенням світогляду дітей саме в екологічному вихованні, отримання доступних знань щодо культури споживання. На основі власного досвіду дитина переконується у потребі цієї дії.

У процесі роботи з покидьковим матеріалом за технологією Art Dump діти встановлюють закономірності та зв'язки, що існують у живій природи, що сприяє формуванню елементів споживчої культури та екологічному мисленню дошкільників. Систематична робота з покидьковим матеріалом у колективі об'єднує дітей, виховує у них працьовитість та відповідальність за доручену справу, приносить їм радість. Працюючи з покидьковим матеріалом, діти опановують найпростіші практичні навички поводження з інструментами та матеріалами, засвоюють прийоми роботи, розвивають навички роботи в колективі.

У практиці закладу дошкільної освіти широкого поширення набула організація фронтальних трудових процесів Засвоєння знань та формування умінь та навичок роботи дошкільників за технологією Art Dump має

відбуватися не лише на спеціально організованих заняттях, але переважно у повсякденному житті, включаючи діяльність дитини на сім'ї разом із батьками. У процесі навчання велике місце має займати спільна робота дорослих та дитини. Найбільш прийнятними формами вважаються взаємодія в роботі як індивідуально, так і в колективі, що дозволяє дитині отримати певні вміння та навички. Такі заняття можуть бути тривалими, систематичними, короткочасними чи епізодичними.

Таким чином, конструювання за технологією Art Dump є потужним інструментом формування навичок культури споживання дітей старшого дошкільного віку, завдяки наявності елементів конструкторської діяльності, екологічного виховання та творчого розвитку. Робота з покидьковими матеріалами стимулює розвиток у дітей уяви, фантазії та здатності до пошукової діяльності, що є частиною аспектів для формування їхнього образного мислення.

Завдяки використанню простих, але водночас багатофункціональних матеріалів, дітям дається можливість не тільки створювати оригінальні конструкції, але й усвідомлювати важливість раціонального використання ресурсів та важливості їх переробки. Впровадження технології Art Dump сприяє розвитку у дошкільників екологічної свідомості, а також формує у них навички, що будуть корисними в їхній подальшій життєдіяльності. Тому технологія Art Dump має важливе значення як для інтелектуального, так і для соціально-екологічного розвитку дітей старшого дошкільного віку.

1.3. Розвиток навичок культури споживання при конструюванні за технологією Art Dump

Формування елементарних навичок культури споживання у дітей старшого дошкільного віку є одним із важливих аспектів сучасної дошкільної освіти, про що зазначено у Базовому компоненті дошкільної освіти [2]. Так, відповідно до освітнього напрямку «Дитина в соціумі. Соціально-фінансова грамотність», що до 6-7 років дитина повинна мати базові знання про предметний світ, розуміти поняття «товар», «гроші», знати відмінності між ощадливими і недбайливими ставленнями до речей, а також розрізняти соціальні ролі, такий як «покупець» і «продавець» тощо.

Таке спрямування є надзвичайно актуальним, оскільки споживчі знання становлять основу для формування життєвих компетентностей, ощадливості, відповідного ставлення до ресурсів і побуту. Набуття цих знань сприяє формуванню соціально зрілої особистості, яка здатна орієнтуватися в сучасному світі товарно-грошових відносин.

Проте, споживча освіта поки що не стала повноцінною складовою освітнього процесу у багатьох закладах дошкільної освіти. Однією з ключових причин є недостатня обізнаність вихователів у питаннях споживчої культури. Недостатній рівень професійної підготовки педагогів у цьому напрямі гальмує впровадження ефективних методик і технологій, які б забезпечили системний розвиток споживчих знань у дітей.

Формування у дітей старшого дошкільного віку позитивного ставлення до ресурсів та навичок раціонального споживання через практичну діяльність, зокрема, через створення виробів за технологією Art Dump, є аспектом їхнього виховання та розвитку. Цей процес дає змогу дітям можливість не лише набувати практичних умінь, але й виховувати екологічне мислення, відповідальне ставлення до ресурсів та творчий підхід до вирішення побутових завдань.

Практична діяльність із використанням вторинних матеріалів у рамках технології Art Dump допоможе дітям усвідомити, що багато предметів, які зазвичай вважаємо непотрібними, можуть знайти нове застосування. Створення виробів із «відходів» або старих речей, наприклад, із пластикових пляшок, паперу, картону чи природних матеріалів, формує у дітей розуміння того, що навіть те, що більше не використовується в первинному вигляді, має цінність і може служити для досягнення нових цілей. Через таку діяльність вони розвивають повагу до речей, після чого бачать, як їх можна переосмислити, переробити і використати знову. Це виховує в дітей екологічну свідомість, що є важливим аспектом у формуванні культури споживання.

При виготовленні виробів за технологією Art Dump діти вчаться ефективно використовувати наявні ресурси. Вони повинні планувати, як найкраще розподілити матеріали, щоб досягти бажаного результату, не витрачаючи багато зусиль чи ресурсів. Це вчить їх економно ставитися до матеріалів, не переробляти їх без потреби та знаходити оптимальні рішення для створення виробів. Такий підхід готовий дітей усвідомити важливість раціонального використання ресурсів у повсякденному житті, а також розвиває навички прийняття зважених рішень щодо споживання.

Art Dump сприяє розвитку у дітей творчих здібностей і допомагає їм віднайти нові шляхи використання звичних предметів. Наприклад, створення картини або фігури з використаних пластикових кришок дозволяє дітям розвивати уяву, щоб створити щось нове з доступних ресурсів. Вони не лише вчаться бачити потенціал у простих матеріалах, але й розвивають креативність, готові адаптувати покидькові матеріали до умов навколишнього середовища. Замість того, щоб споживати нові речі, діти бачать, як «оживити» старі й перетворити їх на корисні об'єкти.

Крім того, що технологія Art Dump сприяє розвитку вмінь раціонального споживання матеріалів, вона також допомагає дітям розуміти важливість збереження природних ресурсів. Виховуючи в дітях культуру споживання через цю технологію, формуємо у них соціальну відповідальність, тому вони

розуміють, як важливо зменшити кількість використаних матеріалів, переробляти речі й обмежувати споживання нових ресурсів для того, щоб зберегти довкілля для майбутніх поколінь.

Отже, через практичну діяльність з виготовлення виробів за технологією Art Dump дітям старшого дошкільного віку не тільки корисно отримати навички роботи з різними матеріалами, але й такі заняття сприяють вихованню відповідального ставлення до ресурсів, розвивають креативність і вміння раціонального споживання.

Технологія Art Dump, яка забезпечує переробку відходів та використання вторинних матеріалів для створення креативних виробів, є чудовим інструментом для розвитку у дітей проявів про екоsvідоме споживання. Завдяки участі в цьому процесі діти не тільки отримують практичні навички з виготовлення виробів з різних матеріалів, але й розвивають розуміння того, як важливо зберегти та раціонально використовувати ресурси.

У ході конструювання за технологією Art Dump діти мають можливість бачити, як з простих і, здавалося б, непотрібних предметів можна створити нові, корисні й цікаві об'єкти. Це сприяє формуванню таких характеристик культурного споживання, як:

1. *Національність і ощадливість* – діти вчаться знаходити друге життя предметам, які, на перший погляд, втратили свою корисність.

2. *Увага до екології* – розуміння важливості використання матеріалів, що підлягають переробці, та збереження ресурсів.

3. *Творчий підхід до використання ресурсів* – у процесі конструювання діти використовують старі або непотрібні матеріали для створення нових, що формують у них відчуття творчої свободи і вміння змінювати предмети довкола себе.

4. *Поважне ставлення до речей і ресурсів* – цей процес навчить дітей піклуватися про побачити ресурси і цінність у тому, що на перший погляд здається непотрібним.

У світі людина виступає споживачем: кожен день він приносить у будинок продукти, красиво та різноманітно упаковані. Дитина росте таким самим споживачем як і доросла людина.

У старшому дошкільному віці доречно сформувані в дітей такі економічні знання та уявлення про:

- товари та послуги;
- людей, які виробляють товари та надають послуги;
- те, яким має бути товар (якісним, корисним, безпечним, відповідної ціни);
- необхідність вдумливого підходу до вибору потрібних товарів (промислових і продовольчих);
- правила безпечного та бережливого користування речами;
- необхідність послуг у житті кожної людини та види послуг, якими користується сім'я та дитячий садок;
- гроші;
- рекламу;
- правила раціонального харчування та культуру поведінки [29].

Роль споживача для дитини відкривається через створення нових речей із матеріалів, які вже втратили свою первинну функцію, таких як старі упаковки, засохлі фломастери, пластикові яйця від кіндер-сюрпризів тощо. За допомогою цієї діяльності дитина вчиться перетворювати непридатні матеріали на оригінальні, корисні предмети, що не тільки сприяють розвитку їх творчих здібностей, але й сприяють формуванню цінностей раціонального споживання.

Спільна робота з покидьковим матеріалом має великий вплив на взаємодію між дітьми та дорослим. Вона створює умови для спільного творчого процесу, що зміцнює емоційну взаємодію та покращує спілкування. Кожен новий проєкт, здійснений одночасно, дає дитині відчуття важливості та корисності, а також можливість висловити себе через створення нових об'єктів. Творчість, що здійснюється через використання непридатних

матеріалів, стає не лише цікавим поняттям, але й каталізатором ідей для нових ігор, що робить дитину популярною серед однолітків.

З часом, завдяки досвіду роботи з іншими матеріалами, дитина набуває творчої самостійності, що проявляється у впевненості в тому, що вона сама може створити щось значуще, наприклад, «Я можу зробити ракету!» Це, у свою чергу, завдяки розвитку важливих особистісних якостей, таких як цілеспрямованість, здатність довести заплановане до завершення, акуратність у роботі та самоконтроль. Важливою частиною цього процесу є формування позитивної самооцінки: дитина бачить, як її успіх приносить результат, що розвиває впевненість у власних силах.

Крім того, робота з покидьковими матеріалами сприяє розвитку дрібної моторики рук, що є важливим етапом загального фізичному розвитку дитини. Художній смак, образне мислення, вміння поєднувати форму та функцію – усі ці якості також формуються в процесі такої творчої діяльності.

Таким чином, конструювання з покидькового матеріалу робить вагомий внесок у всебічний розвиток дитини, оскільки ця діяльність поєднується з елементами творчості, практичності та виховання екологічного мислення. Тому важливо приділяти увагу такій діяльності на всіх етапах розвитку дитини, формуючи її здатність самостійно знаходити нові рішення і поєднувати раціональність зі своєю творчістю.

Як наголошує О. Котелянець, для успішної конструкторської діяльності дитина повинна мати чітке виявлення основних властивостей об'єкта, який вона має намір створити чи відтворити. Це уявлення формується в результаті попереднього вивчення предмета. У цьому процесі важливу роль виконує послідовність дій, що сприяє формуванню у дітей таких навичок як систематизація своїх спостережень та аналіз:

1. *Сприйняття цільового образу предмета* – дитина повинна бачити об'єкт у його загальному вигляді, що дозволяє створити загальне утворення.

2. *Виокремлення частин і їх властивостей* – на цьому етапі дитина розпізнає частини об'єкта і вважає їх особливості.

3. *Визначення просторових відношень частин об'єкта* – це дозволяє дитині зрозуміти, як частини пов'язані одна з одною в просторі.

4. *Виділення найменших частин і встановлення їхнього просторового положення всі основні частини* – далі дитина вивчає найменші елементи і це їх взаємозв'язок у загальній структурі.

5. *Повторне цільове сприйняття предмета* – підсумковий етап, коли дитина сприймає об'єкт у цілому після аналізу його частин і деталей знову [21, с. 71].

Конструювання у старшому дошкільному віці є важливим засобом розвитку творчих здібностей, технічного мислення та уяви дітей. Як зазначає І. Біла, дитяче конструювання передбачає створення конструкцій і моделей із різноманітного матеріалу, такого як будівельні набори, папір, картон, природні та залишкові матеріали. Ця діяльність сприяє формуванню у дітей навичок роботи з різними способами з'єднання елементів, що є основою для подальшої технічної творчості або образотворчої діяльності залежно від цільової установки дитини [18].

О. Попович наголошує на особливостях конструкторської діяльності дошкільників, що включає освоєння способів обстеження предметів, вивчення конструктивних властивостей матеріалів і розвиток творчих проявів. Цей процес розширює можливості дитини у створенні оригінальних конструкцій і сприяє формуванню глибшого розуміння властивостей об'єктів, з якими працює дитина [31]. Таким чином, конструкторська діяльність є важливим елементом всебічного розвитку дошкільників, допомагаючи їм поєднувати гру, творчість і практичну діяльність.

Конструктивна діяльність дошкільників є невід'ємною частиною освітнього процесу, і вона створюється не тільки під час спеціальних занять із конструювання чи образотворчої діяльності, але й у контексті сюжетно-рольових ігор та вирішення практичних завдань, що формуються протягом дня. У цьому контексті є не лише важливим виконання дитячих завдань, але й

стимулювання їх до самостійного пошуку рішень і творчого підходу до їх виконання.

Відповідно до системи формування творчого конструювання, дошкільники повинні активно залучатися до самостійної діяльності та розв'язування завдань різного типу. Такі завдання не тільки розвивають навички, але й стимулюють творчий пошук. Процес експериментування з матеріалом стає основою глибокого пізнавального процесу, який дозволяє дитині виявляти нові властивості предметів, встановлювати їх взаємозв'язки та формулювати власні цілі. Дитяче експериментування у свою чергу є важливою складовою частиною будь-якої творчої діяльності, що сприяє розвитку креативності, критичного мислення та здатності до самовираження.

Таким чином, технологія Art Dump сприяє розвитку у дітей культури споживання через навчання їх не тільки творчості, але й важливості відповідного підходу до використання ресурсів, формуючи навички раціонального та екологічного ставлення до навколишнього світу.

Висновки до розділу 1

Сутність поняття «культура споживання» в контексті економічної соціалізації дітей старшого дошкільного віку. Економічну соціалізацію розглядаємо як процес входження дитини в економічну сферу суспільства, формування у неї економічного мислення, діяльність в соціумі, засвоєння економічних знань, набуття навичок економічної поведінки і реалізацію їх в реальній дійсності. Культуру споживання визначаємо як сукупність матеріальних та духовних благ, знань, норм і цінностей споживчої поведінки, які встановилися в суспільстві; як індивідуальну реальність, що створюється людьми безпосередньо, або ж за допомогою соціальних інститутів – держави, бізнесу, навчання тощо. Необхідною умовою формування культури споживання особистості є гармонізація естетичних, пізнавальних і моральних потреб. Про сформованість у дошкільника основ культури споживання

свідчать такі його якості, як працелюбність, відповідальність, організованість, охайність, заощадливість тощо.

Формування основ культури споживання передбачає розвиток таких складових, як усвідомлення цінності природних і матеріальних ресурсів, розуміння значущості їхньої ощадливості, здатність співвідносити потреби з можливостями. Такі елементи споживчої культури можна розвивати через інтерактивні та дидактичні методи, зокрема засобами конструювання за технологією Art Dump, яка, як показують дослідження, ефективно залучає дітей до процесу створення нових виробів із використаних або непотрібних матеріалів.

Технологія Art Dump для дітей старшого дошкільного віку є інноваційним підходом у вихованні культури споживання та розвитку творчого мислення. Вона полягає у використанні вторинних матеріалів, таких як картон, пластик, текстильні залишки, а також природні компоненти (шишки, гілки, листя), для створення оригінальних виробів. Особливості цієї технології відповідають віковим особливостям дошкільників та сприяють їхньому інтелектуальному, творчому й емоційному розвитку.

Доведено, що дошкільний вік є сенситивним періодом для виховання таких якостей, як бережливість, відповідальність та емоційне ставлення до природних ресурсів, що досягається через ігрові, проєктні та дослідницькі методи. Закладені у цьому віці основи культури споживання можуть мати значний вплив на подальший розвиток екологічної свідомості та відповідального ставлення до ресурсів у дорослому житті.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СПОЖИВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ КОНСТРУЮВАННЯ ЗА ТЕХНОЛОГІЄЮ ART DUMP

2.1. Система роботи з формування культури споживання у дітей старшого дошкільного віку засобом конструювання за технологією Art Dump

Економічне виховання у дошкільному віці є важливим компонентом формування особистості, адже воно сприяє розвитку свідомого ставлення до праці, ресурсів і навколишнього світу. Основною метою економічного виховання є знайомство дитини з основами економічної культури, формування ощадливості, бережливості та розуміння цінності праці й матеріальних благ.

Відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти основними завданнями економічного виховання дошкільників є:

1. Знайомство з економічними поняттями та явищами: ознайомлення з термінами: товар, гроші, бюджет, ціна, економіка, послуги, власник, реклама; формування уявлень про роботу торгових закладів (супермаркет, ринок, кіоск) і функції професій, пов'язаних з економікою (підприємець, фінансист, фермер).

2. Формування економічного мислення: участь у сюжетно-рольових, дидактичних іграх економічного змісту; знайомство із правилами раціонального використання ресурсів (електроенергії, води, продуктів); розуміння цінності товарів і праці, вкладеної у створення матеріальних благ.

3. Розвиток практичних навичок: навчання ощадливому використанню речей і ресурсів; сортування сміття, ознайомлення з концепцією вторинної переробки; вправи на порівняння цін, класифікацію товарів, визначення першочергових потреб сім'ї.

4. Формування моральних якостей: виховання бережливості, чесності, працьовитості; навчання вмінню співвідносити бажання з реальними можливостями.

5. Робота з батьками: проведення просвітницьких заходів, залучення до формування економічної свідомості дітей у домашніх умовах [2].

Відповідно до описаних завдань у дітей дошкільного віку формуються навички культури споживання.

Підрозділ «Основи економічної культури» програми «Українське дошкілля» має на меті:

- формування ощадливості у дошкільників шляхом: розвитку ціннісного ставлення до матеріальних і духовних ресурсів; формування усвідомлення необхідності раціонального використання тепла, води, світла та інших ресурсів; навчання раціонального використання продуктів харчування і побутових предметів;

- розширення економічних знань про: практичне значення праці багатьох людей у створенні предметів і продуктів; поняття «товар», «гроші», «торгівля», «споживання», «ощадливість»; етичне ставлення до продуктів праці та до праці інших людей;

- освітні завдання підрозділу: ознайомлення дітей із простими економічними поняттями; виховання поваги до зусиль людей, які створюють блага; розвиток здатності класифікувати потреби: «хочу» та «треба»; сприяння формуванню уявлення про екологічну культуру через сортування відходів та вторинну переробку;

- реалізація завдань через: розвивальні ігри, моделювання економічних ситуацій у сюжетно-рольових іграх; читання художньої літератури, що розкриває економічну тематику; залучення до практичної діяльності, яка демонструє економічну цінність ресурсів [32].

Це допомагає виховати у дітей свідоме ставлення до економічної культури ще з дошкільного віку, створюючи базу для формування відповідального споживача у майбутньому.

У дітей старшого дошкільного віку відповідно розширюються економічні знання, вони вчаться класифікувати товари, розуміти ціни, оцінювати раціональність витрат і економне використання ресурсів.

Показники економічної компетентності дітей старшого дошкільного віку: знання базових економічних понять (товар, послуга, гроші, ціна); усвідомлення значення ощадливого використання ресурсів; уміння виділяти першочергові потреби; орієнтування у функціях торгових закладів; розуміння процесів вторинної переробки речей і правил сортування сміття.

Методи реалізації: використання художньої літератури, сюжетно-рольових ігор; організація дидактичних і практичних занять із економічним змістом; проведення екскурсій до торгових закладів, знайомство з працею дорослих; залучення дітей до спільних проєктів, пов'язаних із ощадливим використанням ресурсів.

Зрозуміло, що економічне виховання у дошкільному віці закладає основу для формування відповідального і свідомого ставлення до економічних відносин, що є важливим для успішної соціалізації дитини у сучасному світі.

Таким чином, економічне виховання дошкільників є важливим етапом формування у дітей базових уявлень про раціональне використання ресурсів, ощадливість та бережливе ставлення до праці. У цьому контексті логічним продовженням економічного виховання є формування культури споживання, яка базується на усвідомленні дітьми значення збереження довкілля, дбайливого ставлення до речей та використання покидькового матеріалу.

Перехід від економічного виховання до формування культури споживання передбачає поглиблення знань дітей про те, як продукти їхньої життєдіяльності можуть бути використані повторно або перероблені. Це сприяє формуванню екологічної свідомості та вмінню відповідально ставитися до споживання.

Завдяки роботі з покидьковим матеріалом діти навчаються бачити потенціал навіть у тому, що здається непотрібним. Вони усвідомлюють, що речі, які вийшли з ужитку, можуть отримати «друге життя» у вигляді нових

предметів або матеріалів. Таким чином, діти не лише розвивають творчість і практичні навички, а й вчаться економічно та екологічно доцільно використовувати ресурси.

Цей напрямок допомагає інтегрувати в свідомість дошкільників важливі принципи сучасного світу: раціональне споживання, турботу про природу та відповідальність за майбутнє планети. У цьому контексті технологія Art Dump виступає дієвим засобом, що поєднує творчість і практичну діяльність із використанням покидькових матеріалів. Основою цієї системи є створення умов для повторного використання предметів, які зазвичай вважаються відходами, через ігрову, дослідницьку та конструкторську діяльність.

Використання покидькових матеріалів у дитячому конструюванні є дієвим підходом до формування культури споживання у дітей старшого дошкільного віку. Цей процес сприяє розвитку у дітей екологічної свідомості, ощадливості, креативності та відповідного ставлення до навколишнього середовища.

Саме слово конструювання (від латів. *construo* – будує, створює) позначає побудову загалом, приведення у певну відповідність різних предметів, частин, елементів та на їх основі створення моделі, машини, споруди, а також це технології з виконанням проєктів і розрахунків [34].

Покидькові матеріали – це предмети, що традиційно вважаються відходами: залишки паперу, картону, текстилю, пластикові пляшки, кришки, коробки, трубочки, шматки деревини тощо. Включення цих матеріалів у діяльність дошкільників забезпечує:

- творчу діяльність – діти вчаться знаходити нестандартні способи використання звичайних предметів;
- формування ощадливості – повторне використання ресурсів показує, що старі речі можуть отримати нове життя;
- розвиток екологічної свідомості – діти розуміють важливість зменшення кількості відходів у навколишньому середовищі.

У процесі конструювання діти створюють іграшки, предмети побуту, макети будівель, декорації для театральних вистав або навіть прості механізми.

Використання покидькових матеріалів у дитячому конструюванні дозволяє не тільки розвивати творчі здібності дітей, але й формувати їхнє відповідне ставлення до споживання, ресурсів і навколишнього середовища.

Конструювання дітей з покидькового матеріалу дозволяє розвинути не тільки художній смак, творчу уяву, а й формує основи екологічної, економічної та споживчої культури, що в цілому дозволяє всебічно розвивати особистість дитини. У процесі такої діяльності здійснюється знайомство дошкільників зі світом різних предметів у процесі використання покидькового матеріалу, розширюються можливості образотворчої діяльності дітей.

Працюючи з різними матеріалами, діти знайомляться з їхніми властивостями, різноманітною структурою, набувають трудових навичок та вмінь, вчать мислити. Оволодівши навичками конструювання, дитина опановує і знання про предмети, ознаки, дії і відносини, що знаходять відображення у відповідних словах. а говорити – значить думати.

Завдання дорослого, розкрити потенціал творчих можливостей кожної дитини, навчити відчувати задоволення від результату своєї роботи.

Основою системи роботи з формування культури споживання дітей старшого дошкільного віку засобом конструювання за технологією Art Dump є створення умов для повторного використання предметів, які фактично вважаються відходами, через ігрову, дослідницьку та конструкторську діяльність.

Система роботи включає кілька етапів:

Діагностичний етап – визначення рівня знань дітей про раціональне споживання та готовність до використання покидькових матеріалів у творчій діяльності.

Навчально-мотиваційний етап – проведення інтерактивних бесід, екологічних ігор та занять, спрямованих на формування позитивного ставлення до повторного використання матеріалів і розуміння їхньої цінності.

Практичний етап – організація творчих завдань, де діти конструюють іграшки, декорації, предмети побуту з покидькових матеріалів, таких як папір, пластик, текстиль, деревина тощо. Вихователь створює умови для самостійного вибору матеріалів та заохочує дітей до експериментування.

Підсумковий етап – презентація творчих проектів у рамках виставок, майстерень, екологічних квестів, що дозволяє дітям продемонструвати свої вироби та усвідомити значущість власної праці.

Мета роботи з покидьковим матеріалом за технологією Art Dump – це розвиток дитячих творчих, інтелектуальних, художніх здібностей, формування навичок споживчої культури та раціонального використання різноманітних предметів у побуті.

Завдання: освітні: ознайомлення дітей з цікавими можливостями незвичайного матеріалу (поролон, пінопласт, пластикові пляшки тощо); формування стійкого інтересу до конструювання з покидькового матеріалу; навчання спеціальним технологіям роботи з покидьковим матеріалом, закріплення набутих умінь та навичок, показ широти їх можливого застосування; надання теоретичних знань та формування у дітей практичних прийомів та навичок роботи за технологією Art Dump; навчання користуванню для з'єднання частин та деталей пластиліном, клеєм, дротом, нитками тощо; формування вмінь дотримуватися усних інструкцій; навчання надавати художню виразність образу, вигадуючи декоративні деталі та прикраси; ознайомлення дітей із основними геометричними поняттями: коло, квадрат, трикутник, кут, сторона, вершина тощо; збагачення словнику дитини спеціальними термінами.

Розвиваючі: сприяти розвитку пізнавальної та дослідницької діяльності, розвитку творчого мислення, уяви, фантазії; сприяти розвитку просторового уявлення та колірнього сприйняття; розвивати художній смак, творчі здібності, фантазію, винахідливість; розвивати дрібну моторику пальців рук; розвивати комунікабельність та вміння встановлювати контакти з оточуючими.

Виховні: виховувати інтерес до конструювання з непридатного матеріалу; розширювати комунікативні здібності дітей; формувати культуру праці та вдосконалювати трудові навички; сприяти створенню ігрових ситуацій, розширювати комунікативні здібності дітей; спонукати дітей до спільної пошукової діяльності; формувати уявлення про правила безпеки при роботі з ножицями, клеєм тощо; сприяти вихованню у дошкільників інтересу до художньо-творчої діяльності, прагненню до оволодіння знаннями та навичками; виховувати працьовитість, акуратність; виховувати естетичний смак, любов до прекрасного; виховувати у дітей інтерес до конструкторської діяльності, доброзичливе ставлення та взаємодопомога один одного, формувати навички співробітництва.

Робота з покидьковими матеріалами проводиться так:

1. *знайомство з матеріалами* – вихователь демонструє дітям різні види покидькових матеріалів, розповідає про їх властивості, показує приклади їх використання;

2. *підготовка до роботи* – діти вчаться сортувати матеріали за типом (папір, пластик, текстиль), готувати їх до використання (миття, очищення, обрізання);

3. *творча діяльність* – виготовлення виробів із покидькових матеріалів у межах конкретних проєктів, наприклад, створення іграшок для сюжетно-рольових ігор, моделей транспорту чи меблів для лялькового будинку;

4. *презентація виробів* – організація виставок, квестів, екологічних акцій, де діти представляють свої роботи.

Через взаємодію з покидьковими матеріалами у дітей формуються ключові компоненти культури споживання:

- *ощадливість* – розуміють, що ресурси слід використовувати економно;

- *турбота про довкілля* – усвідомлюють важливість зменшення відходів та повторного використання речей;

- *раціональне ставлення до речей* – починають цінувати працю, вкладену у створення будь-якого предмета.

Ключовими педагогічними методами є використання сюжетно-рольових ігор («Майстерня конструктора», «Юний дизайнер»), моделювання, інтерактивних екскурсій до виставок, спільних творчих завдань із батьками. У роботі діти отримують практичні навички раціонального споживання, розвивають креативність, екологічне мислення та вчаться цінувати працю інших.

Приклади діяльності:

- проєкт «Екологічний транспорт» – створення моделей автомобілів чи літаків із покидькових матеріалів;
- майстерня «Друге життя старих речей» – виготовлення прикрас, предметів декору або корисних речей для дому;
- екологічна казка – створення персонажів із пластикових пляшок, коробок чи паперу для театральної вистави.

Така система роботи сприяє вихованню у дітей основ культури споживання, формуючи відповідне ставлення до ресурсів та навколишнього середовища через захопливий і продуктивний процес творчої діяльності.

2.2. Методика формування культури споживання у дітей старшого дошкільного віку засобом конструювання за технологією Art Dump

Формування культури споживання у дітей старшого дошкільного віку відіграє важливу роль у розвитку дошкільників. У період активного пізнання світу та розвитку особистості, діти починають усвідомлювати значення матеріальних і духовних цінностей, їх походження та способи використання. Методика формування культури споживання засобом конструювання за технологією Art Dump спрямована на розвиток у дітей екологічної свідомості, ощадливості та відповідного ставлення до ресурсів.

Підхід до використання покидькових матеріалів як основного для конструкторської діяльності забезпечує гармонійне поєднання художньої, пізнавальної та соціально-виховної складових всебічного розвитку дітей старшого дошкільного віку. Діти не лише навчаються створювати вироби з непотрібних речей, а й усвідомлюють їхню цінність, здобувають перший досвід екологічної поведінки та вчать мислити раціонально.

Технологія Art Dump є особливо ефективною, оскільки вона сприяє вирішенню кількох важливих завдань: розвитку творчості, ознайомлення з основами ощадливого споживання та формування навички екологічного ставлення до природи. У межах цієї методики діти засвоюють не тільки елементарні екологічні поняття, а й набувають практичних умінь, що стануть важливими в їхньому повсякденному житті.

Матеріали для технології Art Dump:

- пластикові харчові ємності різного об'єму, кольору, незвичайної форми, вони повинні бути чистими та порожніми;
- кольоровий пластик промитий, висушений та заздалегідь нарізаний на шматочки;
- контейнери від шоколадних яєць (кіндер-сюрпризи), можна використовувати як цілі ємності, так і їх частини (половинки);
- дрiт мідний, алюмінієвий, покритий кольоровою рослиною;

- ковпачки від пластикових пляшок, стандартні кришечки від газових і мінеральних вод, а також менші за діаметром від ємностей з олією чи соком;
- маленькі кришечки від тюбиків із зубною пастою або кремами;
- великі кришки від ємностей із шоколадною пастою, майонезом тощо;
- бісер: круглі та овальні намистини від старих прикрас чи резинок для волосся;
- пластилін – залишки від попередніх занять;
- фломастери, які вже не підходять для малювання;
- нитки, клей, фольга застосовуються для прикрашання виробів та деталей;
- картон, папір, кольорові шматочки тканини, обрізки різноманітних тканин для оформлення виробів.

Так як матеріал для роботи відноситься до категорії непридатного, при його доборі пред'являються певні вимоги. Він має бути: безпечним для дітей (не токсичним, не викликати алергію); ретельно промиті та висушені; доступним в обробці (вирізатись, протикатися, склеюватись); не викликати почуття гидливості у дітей.

Заняття із конструювання проводиться один раз на тиждень, тривалість заняття визначається залежно від віку дітей.

Практичне застосування виробів. Вироби, виготовлені дітьми з непридатного матеріалу, можуть мати різне призначення: можна використовувати як подарунки, сувеніри; участі у виставках; для оздоблення інтер'єру кімнати, кабінету; для гри; використання за призначенням: олівець, голка, підставка під гаряче тощо; корекційно-розвивальних вправ.

Найефективнішими умовами для формування культури споживання за технологією Art Dump вважаємо:

- створення естетичного предметно-розвиваючого середовища для занять та спільної чи самостійної творчої діяльності дітей у групах;
- створення бази наочних посібників: предметні та сюжетні ілюстрації, фото, технологічні картки та таблиці;

- взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї;
- організація та відвідування виставок дітьми та батьками;
- створення та оформлення куточка в групі для спільної та самостійної образотворчої діяльності дітей;
- оформлення виставки «Вироби з покидькового матеріалу»;
- анкети для батьків з метою визначення творчого потенціалу дітей.

Серед методів та прийомів доцільно використовувати:

Наочні методи: демонстрація наочних засобів. Наочність поживляє процес навчання, сприяє спонуканню в дітей старшого дошкільного віку інтересу до технології Art Dump. Показ методів дій, методів роботи, послідовності її виконання – цей прийом розкриває перед дітьми завдання майбутньої діяльності, спрямовує їхню увагу, пам'ять, мислення. Показ має бути чітким, точним. Необхідно, щоб діти побачили кожен рух, помітили особливості його виконання. Кожну свою дію проговорюють. На кожному занятті необхідно показувати дитині або спосіб виконання завдання або виконану роботу за цим завданням. Показ зразка. Аналіз дитячих робіт наприкінці заняття (необхідно привернути увагу дітей до результатів їхньої діяльності; допомогти дітям зрозуміти досягнення та помилки у виготовленні виробів за технологією Art Dump).

Практичні методи. У розвитку творчих здібностей провідна діяльність дітей – конструкторська. Вона полягає в оволодінні дітьми загальними та самостійними способами конструкторської діяльності та спрямована на отримання конкретного продукту. Не можна навчити дітей чогось, лише показуючи і розповідаючи про техніку виконання, не пропонуючи самим дітям будь-яких дій. Дитина опановує досвід лише тоді, коли сама бере участь у практичній діяльності.

Словесні методи дозволяють у найкоротший термін передати дітям інформацію, ставити перед ними навчальне завдання, зазначати шляхи її вирішення. Словесні методи та прийоми поєднуються з наочними, ігровими, практичними методами, роблячи останні більш результативними. Це можуть

бути бесіди, загадки, читання віршів та казок, питання до дітей, пояснення послідовності виконання роботи, читання схем.

Форми роботи з покидьковим матеріалом. Будь-яка діяльність передбачає вибір форм роботи з дітьми. Групова форма є основною з розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку. Група складається із 6-8 осіб.

Кожне заняття містить тему, завдання, послідовність виконання роботи.

Прийоми навчання конструювання з покидькового матеріалу мають свої особливості на різних етапах. Охарактеризуємо їх.

I етап – детальний аналіз зразка майбутнього виробу. У шестирічному віці діти вже здатні аналізувати схему чи модель виробу, аналітична діяльність дітей включає визначення основних частин виробу та матеріалу, з якого він виготовлений, обговорення уточнюючих питань, наприклад: який матеріал для виробу ще можна розглянути; які варіанти кріплення деталей будуть оптимальними; які додаткові техніки можна використовувати для оформлення деталей, наприклад, ліплення із пластиліну, малювання фломастерами, олівцями, фарбами або елементи аплікації.

II другий – дітей навчають плануванню та обмірковуванню покрокового просування до мети, вчать цілісному сприйняттю всього процесу роботи. Конкретизується, в якій послідовності виготовляються деталі, з якого матеріалу, який інструмент буде кращим. Вибір педагогічних прийомів здійснюється з урахуванням віку дітей. Вихователь докладно демонструє всі етапи конструювання виробу, супроводжуючи його зрозумілими та детальними коментарями. Згодом педагог поступово скорочує процес повного показу та ґрунтовного пояснення, підключаючи активну роботу зі схемами та опорними планами у вигляді самостійно намальованих дітьми схематичних замальовок.

III етап – продумується спосіб скріплення деталей та частин конструкції. Спочатку як сполучний матеріал використовується пластилін, потім використовується клей, нитки, дріт тощо.

IV етап передбачає, що діти самостійно здійснюють підбір необхідного матеріалу та інструментів для роботи.

V етап – діти самостійно справляються з процесом виготовлення виробів від зародження розумового прообразу іграшки до предметного втілення творчої ідеї. На цьому етапі важливо заохочувати прояви творчої фантазії та прагнення дитини до самостійності у процесі практичної реалізації.

VI етап – підбиття підсумків, аналіз та оцінка готових виробів. Важливо знайти позитивні моменти у роботі кожної дитини, підтримати та надихнути. Відмінним прийомом на цьому етапі стане захоплююча сюжетно-рольова чи театралізована гра з допомогою іграшок, виготовлених дітьми, це допоможе відчувати значимість своєї праці.

Пальчикові ігри та вправи – форма роботи обрана для розвитку дрібної моторики, координації та синхронізації руху обох рук, а також для розслаблення та відпочинку на заняттях.

Також важливим є **оформлення та організація виставок** – виставки робіт відбуваються двічі на рік. Аналізуючи результати своєї роботи, діти одержують емоційне задоволення. Це сприяє їхньому самовираженню, підвищує їхню самооцінку.

Завдання роботи з конструювання за технологією Art Dump для формування споживчої культури у дітей старшого дошкільного віку:

1. Формування екологічного мислення: розвивати уявлення про раціональне використання ресурсів, можливість повторного використання матеріалів, турботу про навколишнє середовище.
2. Розвиток творчих здібностей: стимулювати фантазію, креативність та нестандартний підхід до створення виробів із покидькового матеріалу.
3. Закріплення навичок ощадливості: навчати дітей цінувати матеріали, економно використовувати їх під час конструювання.
4. Формування практичних умінь: розвивати навички роботи із зовнішніми інструментами та матеріалами (ножиці, клей, дріт, тканина), вибирати оптимальні способи обробки та кріплення деталей.

5. Розвиток естетичного смаку: виховувати у дітей вміння створювати гармонійні композиції, звертати увагу на колір, форму, текстуру матеріалів.

6. Стимулювання соціальної взаємодії: формувати вміння працювати в колективі, ділитися ідеями, допомагати одному під час створення виробу.

7. Навчання планування та організації роботи: допомогти дітям розвиватися вміння планувати етапи створення виробу, збирати необхідні матеріали та наступність дій.

8. Підтримка психічного розвитку: сприяти самовираженню дітей через створення унікальних виробів, підвищувати самооцінку за рахунок позитивних оцінок їхніх досягнень.

9. Формування відповідальності: виховувати дбайливе ставлення до результатів власної праці та чужих виробів, розуміння значущості зробленого.

10. Розвиток елементарних економічних навичок: через практику показувати дітям, як із звичайних або непотрібних матеріалів можна створити корисні речі для побуту чи ігор.

Ці завдання сприяють гармонійному розвитку особистості дошкільника, формують у нього базові елементи культури споживання та екологічної свідомості.

Реалізація запропонованої методики формування культури споживання у дітей старшого дошкільного віку засобом конструювання за технологією Art Dump відбувається відповідно до плану (табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

План занять з конструювання за технологією Art Dump в старшій групі

Тиждень	Тема заняття	Завдання
Вересень	Знайомство з конструюванням з покидькового матеріалу	Ознайомити дітей з поняттям «покидьковий матеріал». Ознайомити дітей з можливістю використання незвичних матеріалів. Викликати інтерес до цього виду конструювання. Розвивати увагу, творчі здібності.
Жовтень	«Світлофор» (за задумом)	Виготовлення моделі світлофора з покидькового матеріалу. Закріплення знань про світлофор та його сигнали. Навчати

		складати ціле з частин. Розвивати конструкторські навички, увагу, творче мислення, дрібну моторику рук, уміння доводити справу до кінця.
	«Казкове місто»	Підвищити інтерес до виготовлення різних виробів. Навчити створювати вироби з покидькового матеріалу. Вчити складати півколо в конус. Формування навичок вправління з ножицями і папером. Розвивати самостійність, творчість у виборі матеріалу та кольоровому рішенні.
Листопад	«Лисеня»	Закріпити навички роботи з іншими матеріалами. Розвивати дрібну моторику. Активізувати та збагачувати словниковий запас. Навчати надавати виразність виробів, поєднуючи з композицією. Формувати дбайливе ставлення до природи.
	«Весела торохтія»	Навчити дітей створювати іграшку з використаних раніше контейнерів. Розвивати дрібну моторику рук, фантазію, музичний слух. Активізувати та збагачувати словник дітей. Стимулювати уяву.
Грудень	«Метелик»	Продовжувати навчання дітей з використанням різноманітних матеріалів для виготовлення виробів. Розширити повідомлення про навколишній світ. Виховувати доброзичливе ставлення один до одного. Розвивати бажання довести справу до кінця, слідуючи ігровій мотивації.
	«Веселий бичок»	Ознайомити дітей з новою технікою роботи. Продовжувати навчання дітей самостійно використовувати схему-модель виробу. Покращити роботу з ножицями. Розвивати творчість і фантазію.
Січень	«Гоночні машини»	Знайомство з гоночною трасою та різноманіттям гоночних машин. Закріпити навички роботи з іншими матеріалами. Навички вправління з ножицями і папером. Активізувати та збагачувати словниковий запас. Виховувати бережливе ставлення до природи.

Лютий	«Бджілка»	Продовжувати розвивати інтерес до нових способів конструювання. Розширити виявлення дітей про комах. Покращити роботу з ножицями. Розвивати дрібну моторику рук.
	«Меблі для іграшок» (із сірників)	Навчити збирати оригінальні конструктивні моделі. Формування навичок в моделюванні за схемою. Покращити вміння працювати з нетрадиційними матеріалами. Закріпити знання про геометричні форми. Розвивати творчі можливості, фантазію, мислення.
Березень	«Квіти для мами»	Навчити складати квіткову композицію. Покращити художньо-творчі можливості дітей через продуктивну діяльність. Розвивати художній смак, фантазію, творчість. Виховувати естетичне ставлення до навколишнього світу.
	«Веселі чоловічки»	Сформувані вміння створювати образ людини з покидькового матеріалу (дріт). Розвивати моторику кистей і пальців рук. Виховувати повагу до праці дорослих і до результатів своєї роботи.
Квітень	«Бінокль»	Покращити вміння дітей конструювати за зразком. Розвивати творчість, фантазію в роботі. Розвивати сюжетно-ігровий задум.
	«Літак»	Розширити уявлення дітей про авіацію. Навчити виділяти частини літака та їх призначення. Покращити роботу з ножицями, папером і клеєм. Розвивати цікавість, мислення, пам'ять, мовну активність.
Травень	«Корабель»	Навчити збирати оригінальні конструктивні моделі. Покращити вміння працювати з нетрадиційними матеріалами. Розвивати творче мислення, фантазію.
	«виготовлення виробів за задумом дітей»	Підсумкове оцінювання творчих вмінь дітей.

Також для реалізації методики формування культури споживання у дітей старшого дошкільного віку за технологією Art Dump нами укладено збірку завдань з конструювання саме з покидькового матеріалу.

Збірка завдань з конструювання для дітей старшого дошкільного віку – це систематизований набір творчих завдань, що сприяють розвитку пізнавальної активності, творчих здібностей і конструкторських навичок у дошкільнят. Завдання у збірці охоплюють різноманітні техніки та матеріали, що стимулюють у дітей інтерес до творчої діяльності, вдосконалення дрібної моторики рук та уяви.

Мета: формування основних конструкторських умінь і навичок через творчі завдання з покидьковим матеріалом; розвиток пізнавальної активності, логічного мислення і просторової уяви; ознайомлення дітей з різноманітними матеріалами (як традиційними, так і нетрадиційними), які можна створити об'ємні і плоскі конструкції; сприяння розвитку комунікативних навичок через групову діяльність та взаємодію з іншими дітьми; підвищення інтересу до практичного застосування покидькових матеріалів.

Приклади вправ:

«Перетвори предмет на щось нове»

Мета: навчити дітей бачити нові функції та можливості використання вторинних матеріалів.

Матеріали: пластикові пляшки, кришки, картон, тканини, стрічки, клей.

Завдання: створити іграшку, декоративний предмет чи інструмент із запропонованих матеріалів. Діти можуть виготовити, наприклад, вазончик, човник або фігурку тваринки, використовуючи свою уяву.

<p>«Еко-будиночок для комашок» Мета: розвинути екологічну свідомість та розуміння природи. Матеріали: дерев'яні палички, папір, шматки кори, гілочки, клей. Завдання: побудувати «будиночок» для комах, який можна розмістити на вулиці. Ця вправа також навчає основ конструювання.</p>	
<p>«Кольорові панно з використанням вторинних матеріалів» Мета: стимулювати уяву та художні здібності дітей. Матеріали: папір, старі журнали, фольга, гудзики, картон, клей. Завдання: створити композицію, використовуючи кольорові елементи, вирізані з журналів та іншого підручного матеріалу. Це розвиває розуміння гармонії кольорів та відчуття форми.</p>	
<p>«Виготовлення іграшок із тканинних залишків» Мета: навчити дітей працювати з текстилем та розвинути креативне мислення. Матеріали: тканини, нитки, гудзики, ножиці. Завдання: створити торбинку або фігурку тварини з використаних тканин. Дітям пропонується придумати образ і втілити його в іграшці.</p>	

Запропоновані у збірці вправи конструювання з покидькового матеріалу знайшли своє відображення і при проведенні занять. Так, запропоновано заняття з виготовлення іграшок з лотків з-під яєць.

Тема заняття: Виготовлення лисеня з лотків з-під яєць.

Мета: ознайомити із процесом виготовлення лисеня; розвивати уяву та фантазію; навчити основ роботи з паперовими лотками від яєць; сформувати навички бережливого ставлення до природи.

Методи навчання: ілюстративний (пояснення супроводжується демонстрацією наочного матеріалу).

Засоби навчання: дидактичний матеріал, технічні засоби навчання.

Матеріали та інструменти: лотки з-під яєць, ножиці, простий олівець, акрилові фарби, пензлик, клей, готові очі, синельний дріт.

Хід заняття

1. Організаційна частина. Вітання присутніх на занятті.

2. Теоретична частина.

Знайомство присутніх із темою заняття, матеріалами та інструментами для роботи. Інструктаж з техніки безпеки. Познайомимо дітей із цією дивовижною твариною.

Інформація про лисиць. Лисиця відноситься до хижих ссавців і належить до сімейства псових. Залежно від виду, розміри цієї тварини бувають до 90 см завдовжки, а вага може досягати 10 кг.

Лисицю відрізняє витягнуте витончене тіло, подовжена мордочка, загострені вушка і пухнастий хвіст. Великі та витягнуті вуха допомагають лисицям вловлювати звуки, а довгий хвіст допомагає зберігати рівновагу під час бігу та захищає від холоду. Шерсть лисиць найчастіше має жовтий, пісочний чи рудий колір. Влітку лисиця линяє, а до зими у неї виростає нова вовна, густа та пишна, необхідна для захисту від холоду. Зимова вовна у цієї тварини довга, гарна.

Лисиця – хижак, харчується вона невеликими гризунами – мишами, ховрахами. Вважають, що улюбленою їжею лисиць є зайці, але це не зовсім так. Через свої короткі лапки їй важко наздогнати таку швидку тварину, як заєць. Хоча лисиця здатна розвивати швидкість до 50 км/год, вона не може довго переслідувати видобуток. Окрім гризунів та зайців, лисиця любить поласувати птахом, яйцями з розорених гнізд, плодами та ягодами.

Для полювання лисиці вибирають темний час доби або ранок. Лисиця покладається в основному на дотик і нюх. Її очі хоч і пристосовані для того, щоб бачити у темряві, але не розрізняють кольори. Взимку лисиця займається виловлюванням мишей. Для цього полювання потрібна вся її спритність, чудовий слух і кмітливість. Лисиця здатна почути тварину за 100 м. Вона вислуховує рух гризуна під снігом і, як тільки виявляє його, піднімається на задні лапи і, близько звівши передні, різко пірнає в сніг. Якщо товщина снігового покриву невелика, лисиця просто розкопує його і дістає мишу-полівку. Спіймавши видобуток, лисиця не пережовує м'ясо, а розгризає на дрібні шматочки та ковтає. Лисиці не здатні робити запаси, тому, якщо вони зловили гризуна, але при цьому ситі, вони просто грають зі здобиччю як кішки доти, доки гризун не перестав подавати ознаки життя. Через цю особливість люди використовували лисиць на фруктових полях для знищення гризунів-шкідників.

Лисиці в основному ведуть осілий спосіб життя. Молоді особини йдуть не далі 20-30 км від батьківського лігва. Ці тварини віддають перевагу відкритим місцевостям, у лісистих районах вони зустрічаються рідко.

Лисиці живуть у норі, яку риють на схилах пагорбів або розливів річок. У нору робиться кілька ходів, які через довгі тунелі ведуть до загального гніздового місця. У ньому лисиці сплять і вирощують цуценят. Лисиці знаходять собі пару, щоб виховати потомство разом. Лисенята народжуються один раз на рік. В одному виводку може бути до 16 цуценят. Дитинчата лисиці народжуються сліпими, беззубими та глухими. Через два тижні вони вже починають бачити, чути та гавкати. Мама годує дитинчат молоком. Поступово батьки привчають їх до полювання та харчування м'ясною їжею.

3. Практична частина.

Алгоритм роботи:

Для початку відріжемо від лотка два сегменти за допомогою ножиць для тулуба та один сегмент для голови. Олівцем відмітьте лапки, хвіст та вушка.

Потім симетрично відріжемо з боків усе зайве.

Наступний етап – розпис. Візьмемо фарбу рудого кольору і пофарбуємо тіло і голову повністю, обов'язково фарбуємо і зворотний бік.

Білою та чорною акриловою фарбою додаємо штрихи за своїм бажанням.

За допомогою клею склеюємо тулуб з головою, клей можна брати будь-хто. Залишається приклеїти носик і очі, для носика використовуємо синельний дріт.

Ось такий милий малюк у нас вийшов. На основі осередків з-під яєць можна створити багато різноманітних тварин.

Отже, проведена робота показує, що системність і поетапність занять з покидьковим матеріалом сприяють формуванню конструкторських навичок, розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку, виховує у них працьовитість і відповідальність, доставляє їм радість. Працюючи з покидьковим матеріалом, діти опановують найпростіші практичні навички поводження з інвентарем, засвоюють прийоми роботи, формують навички роботи у колективі.

Методика формування культури споживання у дітей старшого дошкільного віку засобом конструювання за технологією Art Dump покращує всебічний розвиток дитини, поєднуючи творчі, екологічні та виховні аспекти. Використання покидькових матеріалів для усвідомлення споживчих знань, дозволяє дітям не лише здобути практичні навички, але й усвідомити важливість дбайливого ставлення до навколишнього середовища.

Завдяки цій методиці формуються такі важливі компетентності, як екологічна свідомість, раціональне споживання, креативне мислення та відповідальність за власні дії. Заняття з конструювання сприяють розвитку дрібної моторики, уяви, художнього смаку, а також виховують повагу до ресурсів планети і результатів власної праці.

Таким чином, технологія Art Dump є ефективним інструментом для інтегрованого підходу до виховання дошкільників, допомагаючи сформувати у

них цінності, що сприяють їхньому гармонійному розвитку та відповідному ставленню до довкілля в майбутньому.

Висновки до розділу 2

Визначено, що технологія Art Dump базується на принципах екологічного виховання та усвідомленого споживання, де діти, працюючи з різними покидьковими матеріалами, вчаться раціонально використовувати ресурси, розвивають уяву та творчість. У цьому процесі старші дошкільники залучаються до практичної діяльності, що включає збір, сортування і повторне використання різних матеріалів (наприклад, паперу, тканин, пластику) для створення нових предметів. Це сприяє формуванню таких рис, як ощадливість і турбота про довкілля.

Також у розділі описано методику організації занять з конструювання за технологією Art Dump, де завдання поступово ускладнюються і враховують вікові особливості та пізнавальні потреби дітей. Наведено приклади вправ і ігор з конструювання, що формують навички раціонального споживання і забезпечують розвиток екологічної свідомості. Серед ключових прийомів – творче конструювання, що мотивує дітей до експериментування з матеріалами і стимулює їх до роздумів над доцільністю використання природних ресурсів.

Слід наголосити, що в дослідженні акцентується увагу на ролі вихователя у формуванні культури споживання – як організатора та наставника, що спрямовує діяльність дітей, допомагає їм усвідомлювати важливість свідомого використання ресурсів і створює умови для реалізації інтересів дитини у процесі творчого конструювання за технологією Art Dump.

ВИСНОВКИ.

Беручи до уваги результати дослідження проблеми формування культури споживання у дітей старшого дошкільного віку засобом конструювання за технологією Art Dump, як у теоретичному, так і в практичному аспектах, можна зробити такі висновки:

1. Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє з'ясувати, що формування культури споживання у дітей дошкільного віку є аспектом виховання, що забезпечує розвиток екологічної свідомості, раціонального ставлення до ресурсів та усвідомлення відповідальності за свої дії. Дослідження підтверджують, що даний процес найефективніше реалізується через практичну діяльність, що сприяє інтеграції знань, умінь та ціннісних орієнтацій.

Визначено, що культура споживання – це сукупність матеріальних та духовних благ, знань, норм і цінностей споживчої поведінки, що встановилися в суспільстві. Також культура споживання визначається як індивідуальна реальність, що створюється людьми безпосередньо, або ж за допомогою соціальних інститутів – держави, бізнесу, навчання тощо.

2. Особливості конструювання дітей старшого дошкільного віку за технологією Art Dump полягають у доступних матеріалах та орієнтації на творчий процес. Технологія Art Dump дозволяє дітям втілити власні ідеї в життя через конструювання, одночасно стимулюючи їхню уяву, дрібну моторику та емоційну залученість. Діти не тільки опановують нові технічні прийоми, а й розвивають естетичний смак та навички планування.

Розкрито поняття конструювання за технологією Art Dump, що визначена як це освітній метод, що сприяє формуванню культури споживання у дітей старшого дошкільного віку шляхом творчого використання вторинних матеріалів для створення нових об'єктів. Ця технологія заснована на принципах екологічного виховання та передбачає застосування різних технік, що стимулюють уяву, креативність та відповідальне ставлення до природних ресурсів. Вона включає сортування, переробку й інноваційне застосування

доступних матеріалів, що дозволяє дітям усвідомлювати цінність ресурсів і розвивати навички свідомого.

3. Розвиток навичок культурного споживання при конструюванні за технологією Art Dump відбувається через залучення покидькових матеріалів як основного ресурсу. Це полегшує формування у дітей відповідного ставлення до використання ресурсів, розуміння важливості повторного використання та зменшення відходів. У конструюванні діти здобувають досвід раціонального споживання, навчаються бачити потенціал у предметах, які зазвичай вважаються непотрібними, та розвивають екологічну свідомість.

Технологія Art Dump базується на принципах екологічного виховання та усвідомленого споживання, де діти, працюючи з різними покидьковими матеріалами, вчать раціонально використовувати ресурси, розвивають уяву та творчість.

4. Методика формування культури споживання у дітей старшого дошкільного віку засобом конструювання за технологією Art Dump є ефективним способом реалізації виховних завдань і обґрунтовується на принципах інтегративного підходу, що сприяє творчості, практичній діяльності та екологічному вихованню. Запропонована методика забезпечує розвиток у дітей системи цінностей, що сприяють відповідному ставленню до навколишнього середовища та раціональному використанню ресурсів у повсякденному житті.

Вправи з конструювання за технологією Art Dump включають збір, сортування і повторне використання різних матеріалів (наприклад, паперу, тканин, пластику) для створення нових предметів

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амацьєва О. П., Іванчук С. А. Модель виховання основ культури споживання в дітей старшого дошкільного віку. *Вісник Черкаського університету*. 2017. № 5. С. 7–14.
2. Базовий компонент дошкільної освіти наук. кер. Т. О. Піроженко, (нова редакція) Київ, 2021. 38 с.
3. Біла І. М. Психологія творчого конструювання в дошкільному віці: авторефер. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. психолог. наук: 19.00.07. Київ, 2012. 39 с.
4. Бокань В. А. Культурологія : навч. посібник. Київ : МАУП, 2003. 136 с.
5. Боршуляк Т. М. Економічне виховання дітей дошкільного віку: моніторинг компетенцій. Київ. 2016. 80 с.
6. Горбатих В. Готуємося до школи... з конструктором. *Вихователь – методист дошкільного закладу*. 2009. №6. С. 66–70.
7. Горбатих В. Конструювання: технології розвитку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2009. № 1. С. 67–70.
8. Губерський Л. В., Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Культура. Ідеологія, Особистість : Методолого-світоглядний аналіз. Київ : Знання України, 2005. 580 с.
9. Гужанова Т.С. Панченко Є.С. Формування предметно-практичної, технологічної компетентності в нормотипових та дітей з ООП старшого дошкільного віку в процесі конструктивної діяльності. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. Київ, 2024. Вип. № 5 (39). С. 166-178.
10. Жадан Р. П., Григоренко Г. І. Виховуємо раціонального споживача. *Дошкільне виховання*. 2012. № 1. С. 16–19.
11. Закон України «Про дошкільну освіту» від 11.07.2001 року № 2628-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>

12. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 року №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
13. Іванчук С. Стан виховання основ культури споживання у практиці роботи дошкільних закладів освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 4 (58). С. 112–119.
14. Іванчук С. А., Бонзарєва Н. С. Проблема економічного виховання в теорії дошкільної педагогіки. *Молодий вчений*. 2017. № 10. С. 30–34.
15. Іванчук С.А. Особливості розуміння основ культури споживання дітьми старшого дошкільного віку. *Наука і освіта*. 2017. № 12. С. 31–35.
16. Історія культури : навч. посібник / О. А. Гаврюшенко, В. М. Шейко, Л. Г. Тишевська. Київ : Кондор, 2004. 763 с.
17. Калугіна Ю. Формування навичок культурного споживання у дітей старшого дошкільного віку в контексті економічного виховання. *Наукові записки БДПУ. Серія: Педагогічні науки*. Вип. 1. Бердянськ : БДПУ, 2021. С. 120–130.
18. Конструктивна творчість дошкільників / уклад. Н. О. Творогова. Харків : Вид. група «Основа», 2011. 160 с.
19. Коос С. Пояснюючи етичне споживчу поведінку в Європі (емпіричні дані по 19 країнам). *Економічна соціологія*. 2009. № 2. С. 76–97.
20. Костюкова О. В. Безперервність розвитку економічної культури особистості у системі освіти. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 12. С. 123–126.
21. Котелянець Н. В. Дослідницька діяльність дітей дошкільного віку в процесі конструювання. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2024. № 215, С. 56–60.
22. Котелянець Н. В. Особливості конструювання дітей дошкільного віку. *Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences*. Cambridge, UK. Volume 2. 2021 С. 69–71.
23. Кудрявцева О. А., Шнайдер А. В. Теоретичні та практичні аспекти формування основ економічної культури старших дошкільників. *Науковий*

часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 81. 2021. С. 136–140.

24. Кулагіна Ю. Гра як засіб формування економічної компетентності дітей старшого дошкільного віку. *Наукові записки ВДПУ. Серія : Педагогіка і психологія.* 2019. № 63. С. 34–52.

25. Культурологія : теорія та історія культури : навч. посіб. рек. МОН України / за ред. І. І. Тюрменко. Київ : ЦУЛ, 2010. 370 с.

26. Левчук О. В. Формування економічної свідомості дітей дошкільного віку. Костопіль: ВО КРДА, 2019. 92 с

27. Лохвицька Л. Формування споживчих знань як чинник соціалізації дітей дошкільного віку. *Вісник Інституту розвитку дитини. Вип. 6. Серія: Філософія, педагогіка, психологія* : зб. наук. праць. 2009. С. 97–102.

28. Основи споживчих знань : навч. посіб. / С. А. Вегера, А. С. Єрохіна, К. О. Максименко, Н. В. Притульська, Р. Ю. Ханік-Посполітак ; за заг. ред. К. О. Максименко, О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2008. 192 с.

29. Основи споживчої культури, як фундамент економічного виховання в дошкільному закладі. URL : https://kzdnz75ktkmr.blogspot.com/p/blog-page_268.html.

30. Петрущенко С. П., Петрущенко Н. В. Культура споживання : навч. посіб. Київ : Магістр-S, 2001. 192 с.

31. Попович О. М. До питання особливостей конструктивної діяльності дітей дошкільного віку. *Науковий вісник Ужгородського національного університет. Серія “Педагогіка, соціальна робота”*. Випуск 32. 2022. С. 156–158.

32. Програма «Українське дошкілля»: програма розвитку дитини дошкільного віку (оновлена) / за ред. О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко. Тернопіль : Мандрівець, 2022. 216 с.

33. Сазонова А. В. Формування первинного економічного досвіду старших дошкільників в ігровій діяльності: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 /

Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка.
Луганськ, 2007. 244 с.

34. Федорович А. В. Формування навичок художнього конструювання в дітей дошкільного віку. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2021. Т. 2, Вип. 79. С. 166–170.

35. Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. 274 с.

36. Формування базових якостей особистості дітей старшого дошкільного віку в ДНЗ : монографія / Г. Бєленька, С. Васильєва, Н. Гавриш, В. Маршицька, С. Нечай, О. Остряньська, О. Полякова, В. Рагозіна, О. Рейпольська, Н. Шкляр ; за заг. ред. О. Рейпольської. Харків. : «Друкарня Мадрид», 2015. 330 с.

37. Формування в дошкільників основ культурного споживанн. URL : <https://ippo.dn.ua/novyny-afisha/novyny/2017/formuvannia-v-doshkilnykiv-osnov-kulturnoho-spozhyvannia>.

38. Шебулдаєва І. В. Основи споживчих знань : навч. посіб. Київ : Знання, 2000. 180 с.

39. Щерба О. І. Поведінка споживача в умовах становлення та розвитку рекламного простору (соціологічний аналіз) : дис... канд. соціол. наук : 22.00.04. Львів, 2006. 210 с.

40. Ярита І.І. Інноваційні аспекти економічної освіти дошкільнят. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2012. № 22 (257), Ч. IV. С. 99–105.